

Сінельник І. П.,

старший викладач кафедри англійської мови Київського університету імені Бориса Грінченка

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті розглядаються деякі пріоритетні напрями використання інформаційних технологій на аудиторних та позааудиторних заняттях з іноземної мови у вищих педагогічних навчальних закладах, які роблять процес навчання більш продуктивним, змістовним, динамічним та ефективним.

Ключові слова: інформаційні технології, блог, он-лайн комунікації, індивідуальна та самостійна робота, СМАРТБОРД.

Актуальність. Упровадження інформаційних технологій в освітню систему України та формування єдиного інформаційно-освітнього простору — пріоритетні напрями сучасної державної політики. Інформатизація освіти і пов'язані з нею можливості використання інформаційних технологій у навчанні ведуть не лише до зміни організаційних форм і методів навчання, а й до виникнення інноваційних методів навчання. Провідним напрямом розвитку педагогічної освіти є докорінне оновлення її змісту, зорієнтованого на підвищення якості та гуманізацію процесу підготовки вчителів, які повинні мати ґрунтовні професійні знання, вміти поповнювати їх самостійно і бути конкурентоздатними на ринку освітніх послуг. Досягти значної оптимізації процесів проблемно орієнтованого та особистісно орієнтованого навчання, самоосвіти та професійного самовдосконалення видається можливим саме за рахунок інтенсивного та науково-обґрунтованого використання нових інформаційних технологій.

Аналіз наукових досліджень. Педагогічні й методичні аспекти використання інформаційних технологій у навчальному процесі достатньо ґрунтовно висвітлено в науковій літературі (Л. Білоусова, П. Гальперін, Б. Гершунський, М. Жалдак, Ю. Машбиць, В. Монахов, С. Раков, Н. Тализіна, Н. Морзе, Ю. Рамський, О. Співаковський та ін.). Проблеми використання інформаційних технологій у навчанні іноземних мов учнів та студентів розглянуто у працях Є. Г. Азімова, С. Ш. Канатової, М. В. Кларіна, О. П. Крюкової, Л. І. Морської, Е. Л. Носенко, Є. С. Полат, Г. К. Селевко, П. І. Сердюкова та ін. Кожний із дослідників проблеми підвищення якості навчання за допомогою застосування інформаційних технологій викладає свій авторський підхід, але всі науковці сходяться в тому, що вирішальною ланкою у цьому процесі є якість підготовки вчителів. Потреба суспільства у великій кількості фахівців, що вільно володіють іноземною мовою в теперішній час постійно зростає внаслідок широкого поширення міжнародних контактів України в різних галузях науки і виробництва.

Постановка проблеми. Інформаційні технології розвиваються і вдосконалюються стрімкоподібно, а теоретичні моделі та практичні рекомендації кількарічної давності вже потребують уточнень і доповнень. Є багато білих плям в змісті професійної підготовки, пов'язаних з формуванням готовності студентів різних педагогічних спеціальностей до самостійного вивчення засобів інформаційних технологій та їх активного й ефективного використання у навчальному процесі та у своїй подальшій професійній діяльності та самовдосконаленні.

Отже, враховуючи сказане вище, існує необхідність теоретичної розробки і впровадження у практику вищого педагогічного навчального закладу нових підходів до професійно орієнтованого навчання іноземної мови на основі використання інформаційних технологій.

Метою статті є розгляд деяких пріоритетних напрямів використання нових інформаційних технологій у процесі професійно орієнтованого навчання іноземної мови студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

Основний матеріал. В умовах інтенсивного запровадження інформаційних технологій в практику вищої школи з'являються нові форми навчальної взаємодії викладача зі студентами, за яких більший пріоритет набувають: самостійне здобуття студентами знань на основі користування ресурсами Інтернету, консультації з викладачем в синхронному та асинхронному режимі он-лайн, самостійна робота з розвитку мовної, мовленнєвої та соціокультурної компетенції з використанням комп'ютера та інших електронних засобів, здійснення мультимедійних проєктів тощо [3].

Аналізуючи можливості мережі Інтернет щодо оволодіння іноземною мовою професійного спрямування студентами педагогічних спеціальностей, слід зазначити як переваги цього ресурсу, так і потенційні проблеми та обмеження. Зокрема, серед основних і беззаперечних позитивів є те, що студент у процесі он-лайн комунікації отримує доступ до нової, найсвіжішої інформації, що забезпечує щільний регулярний контакт з мовою і таким чином значно посилює мотивацію до вивчення іноземної мови. Інтернет задовольняє природні когнітивні потреби студента, його схильність до активного пошуку та дослідження. Підкреслимо, що жоден підручник, яким би ефективним не був його зміст і структура, не може конкурувати за цими пара-

метрами із ресурсами і засобами Інтернету. Водночас Інтернет не є суто академічним інформаційним середовищем, що робить його використання не завжди зручним та оптимальним, а інколи навіть інформаційно небезпечним. Отже, існує об'єктивна потреба в тому, щоб сформувати у майбутніх вчителів уміння і навички ефективного використання Інтернет-ресурсів у своїй професійній підготовці, процесі формування іншомовної мовленнєвої компетенції, майбутній іншомовній комунікативній діяльності за фахом.

Сучасний стан розвитку Інтернет-технологій надає більш широкі можливості для використання на аудиторних заняттях та в самостійній роботі студентів з іноземної мови такого інструмента, як подкастинг. **Подкастинг** — це публікація аудіофайлів в Інтернеті, призначених для скачування та прослуховування на портативних MP3 програвачах або персональних комп'ютерах. Подкастинг може прослуховуватись у різних умовах та тоді, коли слухачеві це зручно. Особливо привабливим для навчання іноземної мови є те, що студенти самі можуть бути залучені до процесу створення і публікації в Інтернеті своєї аудіопродукції у вигляді подкастів.

У практиці навчання іноземної мови виокремилися наступні типи подкастів.

- **Автентичні подкасти** — аудіофайли, записані носіями мови, що не створювалися спеціально для потреб навчання іноземної мови. Як правило, більшість з них підходять лише для навчання студентів достатньо високого рівня, які можуть сприймати оригінальне мовлення на слух.

- **Викладацькі подкасти** — аудіофайли, записані викладачами, як правило, для своїх студентів. Мета цих подкастів — допомогти студентам в опануванні різних аспектів мови і навичок та умінь мовлення.

- **Подкасти студентів** — аудіофайли, записані як результат виконання індивідуальних або групових проєктів студентів. Користь від цих подкастів можуть отримати як студенти, що їх створювали (адже вони здійснюють вмотивовану мовленнєву діяльність, активізуючи при цьому лексику і граматику, відпрацьовуючи навички та уміння мовлення), так і ті, хто прослуховує ці файли.

Отже, подкасти представляють собою невеличкі за обсягом файли, які зручно і доречно використовувати на практичних заняттях в аудиторії та в самостійній роботі студентів. Подкасти можуть складати основу для організації та виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань. Вони є зручними для збирання та упорядкування за тематикою, зберігаються у комп'ютері та електронних носіях, ефективно інтегруються в презентації, можуть бути складовими мультимедійних проєктів.

Ще однією з технічних і дидактичних можливостей використання Інтернету є блоги. **Блог** (скорочено від *weblog*) — це персональна постійно поновлювана веб-сторінка, яка нагадує он-лайн журнал, що містить текстову інформацію, фотографії та навіть невеличкі аудіо- та відеофайли. Публікація блога потребує лише доступу до Інтернету та умінь приблизно такого ж рівня складності, як створення та надсилання повідомлень електронною поштою. Саме простота створення робить цей інструмент ефективним та популярним в освітньому середовищі. Блоги можуть представляти форум для студентів та викладачів для обміну інформацією, думками, результатами своєї роботи, для запитів та планування спільної діяльності.

У практиці навчання іноземної мови розрізняють наступні види блогів.

Блоги викладачів, призначені для колег і студентів. На сторінках цих блогів розміщують програмові вимоги, інформацію про навчальні курси, завдання для домашньої, самостійної та проєктної роботи. Викладач також може опублікувати свої висновки і спостереження щодо навчального процесу або актуальних суспільних тем з тим, щоб «задати тональність» для он-лайн дискусії. На цих блогах гості (колеги та студенти) можуть лише здійснювати коментарі до опублікованої викладачем інформації.

Блоги класів або академічних груп. На сторінках цих блогів мають змогу публікуватися як викладач, так і студенти. Інформаційне наповнення блогів здійснюється під керівництвом або наглядом викладача у контексті позааудиторної роботи. Залучені до проєктування та ведення блогу студенти мають досить високий ступінь свободи та відповідальності.

Блоги студентів — це індивідуальні (групові) проєкти студентів, в яких студенти заохочуються до творчої роботи з найвищим рівнем відповідальності, і які вимагають значних зусиль від викладача як модератора електронної публікації.

Роль Інтернет-публікацій в організації індивідуальної та самостійної роботи студентів, яка є нагальною проблемою сучасної теорії і практики вищої школи, важко переоцінити, адже вони представляють собою достатньо надійні канали обміну необхідною інформацією за напрямками викладач — студент, студент — викладач, студент — студент.

Аналізуючи сучасні дидактичні можливості Інтернет-технологій, слід сказати про використання **он-лайн відео** та **аудіо** для потреб навчального процесу з іноземної мови. В методиці навчання іноземних мов значний позитивний дидактичний ефект відеозапису вже давно розглядають як факт, що не підлягає сумніву, однак часто проблемою є створення або знаходження відеоматеріалів, які доречно використати в контексті навчання тієї чи іншої теми спілкування. Викладач повинен здійснювати ретельний відбір відеоматеріалів, а також вибудовувати технологію роботи з відібраними матеріалами за певною структурою. По-перше, слід обов'язково звернути увагу на рівень мовленнєвої складності кліпу, стиль та реєстр мовлення, проаналізувати ситуацію, репрезентовану в матеріалі. По-друге, необхідно ретельно сплану-

вати хід роботи і визначити завдання за представленими матеріалами, враховуючи поетапність роботи: до перегляду відеозапису (прослуховування аудіозапису), під час перегляду та після нього. Викладачеві необхідно пам'ятати про обачність як у процесі підготовки матеріалів, так і під час роботи з ними, оскільки в Інтернеті міститься багато інформації некоректного морального змісту.

Потужним дидактичним потенціалом володіє **інтерактивна дошка СМАРТБОРД** — великий екран комп'ютера, який є сенсорно чутливим до дотиків руки або маркера. У комбінації з відповідним програмним забезпеченням (SMART Notebook) інтерактивна дошка може значно оптимізувати презентацію матеріалу, організацію навчання мови і мовлення на аудиторних заняттях з іноземної мови.

Важливо підкреслити, що переважна більшість всіх засобів навчання та його компонентів може бути ефективно репрезентована за допомогою інтерактивної дошки, що в багатьох випадках позбавляє викладача і студентів необхідності оперувати великою кількістю громіздких матеріалів і паперів, заощаджує час, значно оптимізує процес навігації за рахунок гіперпосилань. Наприклад, для того, щоб перейти в контексті матеріалів підручника до завдання з аудіювання достатньо лише натиснути на гіперпосилання клавішею миші.

На наш погляд, варто зупинитися на тих можливостях, які відкриває інтерактивна дошка для індивідуальних та групових проектів студентів, зокрема на презентаціях у програмному забезпеченні Power Point та SMART notebook. По-перше, презентації є одним з ефективних шляхів закріплення знань мовної системи, відпрацювання мовних навичок студентів та розвитку мовленнєвих умінь і стратегій. По-друге, власноруч створені та представлені презентації сприяють формуванню впевненості в собі та підсилюють психологічну готовність до комунікації, оскільки ті, хто навчився впевнено та вдало презентувати матеріал, є більш схильними та готовими до реальної комунікації, до структурування матеріалу та оптимального та ефективного вираження своїх думок. По-третє, зміст презентації може становити ґрунт для комунікації між студентами в аудиторії та поза її межами, є зручним і доступним інструментом для організації парної та групової роботи в аудиторії, а сама презентація, як студентський проект, є одним із способів реалізації проблемно орієнтованого методу навчання, який здобув широку популярність в освітніх колах та зарекомендував себе як ефективний метод оволодіння іноземною мовою.

Проте принагідним буде зазначити, що науково необґрунтоване використання дошки СМАРТ може призвести до негативних наслідків. Так, може статися, що намагання побудувати заняття навколо інтерактивної дошки як центрального засобу на занятті та ключового елементу навчального процесу може призвести до переоцінки деяких неефективних видів діяльності. Небезпечною тенденцією, яку ми прогнозуємо у зв'язку з використанням інтерактивної дошки, є концентрація на формі подання матеріалів та способі виконання завдань на шкоду їх змісту.

Висновки. Нам видається, що науково обґрунтоване використання описаних вище та інших засобів на основі інформаційних технологій можуть значно полегшити і якісно поліпшити роботу викладача, підняти рівень знань та умінь студентів, можуть зробити процес професійно орієнтованого навчання іноземної мови змістовним, динамічним та ефективним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Куценко О. С. Формування культури Інтернет-комунікації майбутніх учителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук / О. С. Куценко. — Запоріжжя : Класич. приват. ун-т. 2008. — 23 с.
2. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов в середніх навчальних закладах / С. Ю. Ніколаєва. — К. : Ленвіт, 2002. — 328 с.
3. Karen S. Ivers., Ann E. Barron. Multimedia projects in education: designing, producing and assessing. Libraries Unlimited. 2002. — 247 p.
4. William Horton, Katherine Horton. E-learning tools and technologies. Wiley Publishing. — 571 p.

В статье рассматриваются некоторые приоритетные направления использования информационных технологий на аудиторных и внеаудиторных занятиях по иностранному языку в высших педагогических учебных заведениях, которые делают процесс обучения более продуктивным, содержательным, динамичным и эффективным.

Ключевые слова: информационные технологии, блог, он-лайн коммуникации, индивидуальная и самостоятельная работа, СМАРТБОРД.

The article deals with some main methods of information technologies use both at Foreign Language practical classes and in extracurricular activities at higher pedagogical education institutions, which make the process of teaching more productive, informative, dynamic and effective.

Key words: information technologies, weblog, on-line communication, individual and independent study, SMARTBOARD.